

Teatrul Național Radiofonic și studenții

Prof. univ. dr. *Raisa RADU*

Momente importante din istoria Teatrului Radiofonic

- Prima transmisie în direct: 18 februarie 1929, cu piesa *Ce știa satul* de V. Al. Jean.
- *Patima roșie* de Mihail Sorbul (9 iunie 1929)
- *Hamlet* de William Shakespeare, cu Ion Manolescu și Aura Buzescu (20 februarie 1938) – ambele în direct
- *Livada de vișini* de Anton Pavlovici Cehov, regia Dan Puican (25 iulie 1983), cu: Gina Patrichi, George Constantin, Mircea Albulescu, Ion Caramitru
- *Castelul* de Franz Kafka, regia Cristian Munteanu (4 iulie 1983), cu: Virgil Ogășanu, Gina Patrichi, Olga Tudorache, Octavian Cotescu
- *Prăpăștiile Bucureștilor* de Matei Millo, adaptarea și regia Mihai Lungeanu (Premiul UNITER pentru cel mai bun spectacol al anului 1994)
- *Adam și Eva* de Liviu Rebreanu, dramatizarea: Rodica Suciu-Stroescu, regia Leonard Popovici (Premiul UNITER pentru cel mai bun spectacol al anului 1995)

Ca agent socializator, radioul realizează procesul de socializare, într-un mod difuz, adresându-se ansamblului societății. În cadrul emisiunilor specializate, Teatrul Național Radiofonic și-a creat un public aparte, nu numai ascultători ocazionali.

În condițiile în care tinerii citesc din ce în ce mai puțină literatură beletristică, teatrul radiofonic poate fi, într-o oarecare măsură, un substituent al lecturii. Este suficient să știi programul transmisiunilor teatrale, să te așezi comod în fotoliu și să asculți. Imaginația te ajută să-ți închipui personajele, mimica și gesturile lor, spațiul în care se mișcă, relațiile dintre ele. Tehnica modernă a permis imprimarea pieselor pe CD-uri, astfel încât le poți asculta oricând și de mai multe ori.

La teatrul radiofonic se ascultă nu numai opere ale genului dramatic, ci și ale genului epic, uneori, și ale celui liric. Unele romane, nuvele, povestiri sunt dramatizate și prezentate publicului. Un ciclu de poezii ale unui poet pot fi asamblate și devin un scenariu radiofonic. Uneori, teatrul radiofonic prezintă dramatizări ale unor romane sau piese care nu au fost traduse și tipărite în limba română. Este o operă de pionierat a unor colaboratori ai teatrului radiofonic care traduc textele respective. În felul acesta, publicul ia contact cu creații care nu se găsesc în librării și biblioteci, orizontul său cultural dobândind dimensiuni considerabil mărite.

Față de lectura obișnuită, jocul actorilor oferă individului posibilitatea transpunerii într-o stare psihică specială. Plusul de emotivitate datorat interpretării actorilor transformă un act de cultură într-un moment de neuitat.

De regulă, orice audiție a unei piese are loc acasă. Totuși, Redacția Teatrului Național Radiofonic a realizat un experiment foarte interesant. La inițiativa domnului regizor Mihai Lungeanu, în cadrul barului Restaurantului Majestic (actualmente, Ramada Majestic Bucharest) de pe Calea Victoriei, s-au organizat, începând din anul 2005, întâlniri săptămânale cu publicul iubitor de teatru radiofonic. După audiția fiecărei piese se poartă discuții. Publicul s-a constituit într-un grup informal. Există un public fidel care vine permanent și un public fluctuant.

Ca sociolog, am urmărit modul în care acest public eterogen s-a transformat într-un grup. Dacă la început, oamenii erau rezervați, evitând să-și vorbească, odată cu trecerea timpului, s-au legat prietenii. Oamenii au început să capete încredere unii în alții, participând la discuții, emițând judecăți de valoare asupra spectacolului radiofonic audiat, fără teama că vor fi ironizați sau blamați.

Analizând grupul după criteriile: vârstă, sex, profesii, am constatat că predomină maturii, deși participă și tineri; bărbații și femeile, ca număr, sunt la egalitate; profesiile sunt diverse: biologi, ingineri, economiști, medici, profesori, actori și regizori pensionari.

Din când în când, printre membrii statornici ai grupului apar și studenți de la diferite facultăți.

Grupul are, aproximativ, 30 de membri care participă cu regularitate la audiții. Liantul grupului este admirația pentru teatrul radiofonic. S-au creat subgrupuri formate din trei-patru persoane, în funcție de afinități și de alte preocupări. În aceste subgrupuri, discuțiile despre spectacolul radiofonic continuă

și după încheierea programului. Cu oarecare îngăduință, putem afirma că grupul este un eșantion reprezentativ pentru publicul citadin format din intelectuali.

La întâlnirile de la Majestic, de cele mai multe ori, participă actorii și regizorii spectacolelor respective. Cu toții primesc din partea auditorilor feed-back-ul de care au nevoie. Desigur, spectacolul fiind înregistrat nu se poate modifica în funcție de părerea publicului. Important pentru ei este să afle cum apreciază ascultătorii creațiile lor actricești sau regizorale.

Alături de grupul informal, există grupul formal al Redacției Teatrului Național Radiofonic, alcătuit din regizori, producători, redactori, ingineri de sunet, ilustratori muzicali, tehnicieni care manevrează aparatura. Între grupul specialiștilor și grupul publicului s-au creat relații normale, de cooperare. Specialiștii nu-și afișează superioritatea față de public, iar acesta din urmă respectă activitatea celor dintâi. Analiza spectacolelor evidențiază, de cele mai multe ori, reușitele. Există, totuși, și accente critice referitoare la alegerea textului sau la modul transpunerii radiofonice. Dreptul la opinie este respectat, discuțiile purtându-se într-un climat favorabil manifestării politeței și înțelegerii.

Deoarece audiția unei piese este un act individual, m-am întrebat de ce s-a format grupul de la Majestic. Încercând să găsesc o explicație, afirm că "Experimentul Majestic" reprezintă o noutate. Curiozitatea i-a împins pe cei mai mulți să participe. Dacă activitatea a fost pe gustul lor, au revenit și, astfel, au devenit membri ai grupului. O altă explicație se referă la faptul că omul este o ființă socială care simte nevoia de a împărtăși, cu alții, emoțiile estetice generate de un autentic act de cultură. În condițiile în care societatea civilă nu oferă individului prea multe ocazii de participare la grupuri cu diverse finalități, "Clubul Majestic" poate fi socotit un mediu prielnic pentru realizarea socializării persoanelor interesate de teatrul radiofonic.

Un experiment asemănător s-a realizat cu studenții de la A.S.E. În primul semestru al anului universitar 2005-2006, s-a organizat, prin bunăvoința Redacției Teatrului Național Radiofonic, la Clubul Moxa, cu studenții anilor I și III ai Facultății de Management-Administrație Publică, audiția dramatizării romanului "Castelul" de F. Kafka.

Impresiile scrise de către studenți au evidențiat faptul că majoritatea au receptat piesa ca pe un act de cultură, remarcând și aspectele estetice ale dramatizării, ale regiei și ale interpretării. Prezența, la audiție, a deținătorului

rolului principal, domnul Virgil Ogășanu, a fost interpretată de studenți ca o expresie a considerației manifestate față de ei de către organizatori.

Au fost prezente personalități marcante ale Redacției Teatrului Național Radiofonic: Tatiana Andreicic, Atilla Vizauer, Mihai Lungeanu, Violeta Berbiuc, Irina Soare, Domnica Țundrea, Daniel Popescu.

Conținutul romanului lui Kafka și al dramatizării este apropiat de problemele organizației studiate de studenți la sociologie și la alte discipline de specialitate. Ei au observat că hiperorganizarea poate avea consecințe disfuncționale pentru sistem și efecte neplăcute pentru individ. Foarte mulți studenți s-au hotărât să citească romanul.

La întrebarea mea - dacă va dăinui teatrul radiofonic - studenții au răspuns afirmativ. Mulți și-au amintit de bucuria cu care ascultau, în copilărie și adolescență, teatrul radiofonic pentru copii. Studenții, care citiseră romanul, au mărturisit că audiția le-a permis să fie atenți mai puțin la conținut, pe care-l cunoșteau, și mai mult la inflexiunile vocilor actorilor, la împletirea textului cu muzica. Elementele sonore le-au permis vizualizarea strădaniilor eroului principal strivite, în cele din urmă, de obtuzitatea și depersonalizarea sistemului.

Încercarea lui K. de a ajunge la castel a fost interpretată de studenți și ca o aspirație a omului spre un ideal ce nu poate fi atins.

Dramatizarea a fost realizată de Max Brod, prietenul lui Kafka. Deoarece romanul a rămas neterminat, M. Brod a adăugat câteva idei din povestirea “În fața legii”. La fel ca personajul K., și în această povestire, un om vrea să ajungă la ceva inaccesibil - legea. Strădaniile sale sunt sortite eșecului din cauza păzitorilor legii care nu-i permit să depășească pragul. Înainte de moarte, individul este curios să afle de ce nu a întâlnit pe nimeni care să dorească să ajungă la lege. Păzitorul îi răspunde individului că acea cale spre lege îi era hărăzită doar lui. Studenții au înțeles că drumul spre lege este individual, la fel ca și acela spre moarte.

În semestrul al II-lea, s-a organizat, cu studenții de la Facultățile de Management - anul IV și Cibernetică - anul III, audiția piesei R.U.R. (Rațional Universal Robot) de K. Capek.

Karel Capek este creatorul termenului robot. Și în cazul acestei audiții a existat o congruență între conținutul piesei și specializările studenților. Ca număr, însemnările studenților au fost mai numeroase decât cele de la prima audiție. S-a observat o îmbinare a ideilor reținute din audiția piesei cu informațiile obținute prin Internet.

Studentii au observat că, în piesă, creația se revoltă împotriva creatorului, distrugându-l. Au remarcat că progresul tehnic scăpat de sub controlul oamenilor poate avea consecințe dezastruoase pentru umanitate. Iată ce scrie un student din anul IV de la Facultatea de Management: ”Viața ne-a demonstrat că progresele științei se întorc împotriva omului numai atunci când vrea el. Progresele științei nu au în ele nimic rău. Rău poate fi doar modul cum sunt folosite”. Analizând raportul dintre om și mașină, studenții au observat că roboții, oricât de puternici și pricepuți ar fi, nu sunt creatori, ci doar executanți. În absența rețetei fabricării roboților, rețetă descoperită de doctorul Rațiune (un om), ei nu mai pot continua activitatea de creare a altor roboți. După distrugerea tuturor oamenilor, cu excepția lui Alquist, și în absența rețetei, roboții vor dispărea, deoarece termenul lor de supraviețuire era de 20 de ani.

Studentii au remarcat că finalul piesei este o îmbinare între Apocalipsă și Geneză. Alquist observă că între robotul Primus și robotina Helene s-a înfiripat un sentiment de iubire. Numindu-i noul Adam și noua Eva, Alquist deschide Biblia și citește: „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu da l-a făcut; a făcut bărbat și femeie. Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul!” (3 p. 12). Deși Alquist nu a spus de unde citește, studenții au înțeles că este vorba de Biblie. Prin iubirea dintre cei doi roboți, începe un nou ciclu al vieții pe pământ, se produce mântuirea. “Case și mașini se vor prăbuși, sisteme se vor năruși și numele celor mari se vor scutura ca frunza” (1 p. 139), numai iubirea va dăinui. Aceste cuvinte ale lui Alquist i-au impresionat profund pe studenți.

Apreciind audițiile ca experiențe de neuitat, studenții au afirmat că vor asculta și individual piesele transmise de teatrul radiofonic. Iată ce scrie o studentă de la Facultatea de Cibernetică despre R.U.R.: “Cartea în sine, dacă este citită, nu pot spune că este foarte interesantă, însă ascultând-o, ca piesă de teatru radiofonic, este extraordinară. Ascultându-i pe actori, parcă era mai ușor să-mi imaginez acțiunea. A fost prima piesă de acest gen pe care am ascultat-o, însă, cu siguranță, voi mai avea și alte ocazii”. Sunt convinsă că aceste audiții vor contribui la creșterea numerică și calitativă a publicului Teatrului Național Radiofonic.

În semestrul I al anului universitar 2006-2007, s-au organizat audiții în Aula Magna. Anul III MAP a audiat dramatizarea romanului „Procesul” de Kafka, iar anul I MAP piesa „Adunarea femeilor” de Aristofan.

Producătorul spectacolului radiofonic „Adunarea femeilor”, domnul Costin Tuchilă, a oferit studenților materiale auxiliare ce cuprindeau distribuția, o prezentare succintă a piesei și câteva fragmente semnificative din text.

Față de celelalte audiții, studenții au fost mai puțin receptivi. Cauzele sunt multiple. Am reunit în Aula Magna, trei serii ale anului I. Trecuseră, doar, două luni din momentul începerii anului universitar. Foștilor elevi de liceu nedevenindu-le încă proprie condiția de student. Inerțial, comportamentul lor rămăsese cel din liceu. Studenții celor trei serii nu se cunoșteau. Formau o mulțime și nu un grup. Abia, la nivelul seriei asistăm la procesul transformării mulțimii în grup. La nivelul anului, procesul este lent și îndelungat. Audiția fiind programată după orele de curs și seminar, studenții erau foarte obosiți.

Cu toate aceste inconveniente mulți dintre studenții participanți la audiție și-au exprimat, în scris, părerile despre conținutul piesei, regie, interpretarea actorilor, precum și despre corelația dintre text și muzică.

Piesa „Adunarea femeilor” le-a folosit atât studenților de la sociologie, cât și celor de la politologie. Ei au observat cum se poate forma un grup în jurul unui lider, în acest caz al unei femei, Praxagora. Organizarea și respectarea regulilor impuse de lider au transformat, în realitate, programul stabilit. Acțiunea piesei tratează problema trecerii de la un regim democratic la un regim iluzoriu al unei egalități totale. Aristofan nu a idealizat democrația. El subliniază faptul că mulți membri ai demosului mergeau la Adunare, mai ales, pentru a primi indemnizația de participare. Delațiunea se practica și în democrație. Soțul Praxagorei era sicofant, adică „turnător”. Aristofan prezintă înaintea lui Platon, un program utopic de reconstrucție a statului pe baza proprietății comune asupra bunurilor, precum și a unor relații libere între bărbați și femei. Unele studente au văzut în Praxagora pe inițiatoarea mișcării feministe.

Impresionați de această audiție, studenții unei grupe din seria B s-au hotărât să elaboreze o lucrare despre utopie, folosind pentru acest studiu de caz „Adunarea femeilor”. Lucrarea va fi prezentată în cadrul Sesiunii Cercetării Științifice Studențești.

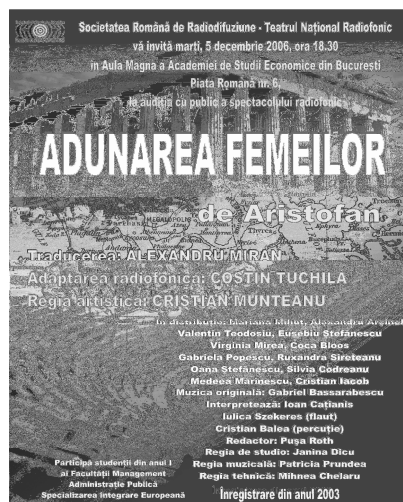
Forța teatrului radiofonic se află în cuvânt. Lucian din Samosata povestea că galii îl reprezentau pe Hercule ca pe un bătrân de a cărui limbă erau legate, cu lanțuri de aur, urechile ascultătorilor (2 p. 129). Minunate simboluri: cuvintele – lanțuri de aur; Hercule, nu numai expresia forței mușchilor, ci și a puterii comunicării verbale. Teatrul Național Radiofonic are peste 70 de ani. Acest „Hercule al cuvintelor” ne leagă de sine, prin mii de fire, nu numai urechile, ci și sufletul și gândirea.

Bibliografie

- 1 Capek, Karel, *R.U.R.*, București, Editura Adevărul, f. a., traducere de Felix Aderca, p. 139
- 2 Shaff, Adam *Introducere în semantică*, București, Editura Științifică, 1966, p. 129
- 3 *** *Biblia*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982, p. 12

Imagini de la audiția spectacolului radiofonic *Castelul de F Kafka*

Afișul spectacolului radiofonic *Adunarea Femeilor* de Aristofan